

Azon szilárd meggyőződésben, hogy Felsőged ezen előterjesztésünket el fogja fogadni, mely szívből és lélekből eredt és mely a szerb nép és az egész haza helyesen felfogott szükségletének megfelel, szívből kiáltjuk:

Isten éltesse Felsőgedet s az egész dicsőséges uralkodói házat!

Gyorgye Branković
patrijarh, kao predszednik sabora⁵

Misa Gyorgyević
szaborszki perovogya⁶

Dr. Gyorgye Kraszojević
szaborszki podpredszednik⁷

L

1902 júl. 19

Tallián Béla, az 1902. évi karlócai görögkeleti szerb nemzeti-egyházi kongresszus királyi biztosának távirata Széll Kálmán miniszterelnökhöz az 1902. évi kongresszus elnapolása tárgyában¹

ME 1908 – XXXV – 416/748. fasc., (XXIV – 272 – 2855/1902)
(Másolat.)

Karlóca, 1902. július 19.

Kongresszust ma este fél hatkor elnapoltam, legfelsőbb megelégedés kifejezését mellőztem, mert kongresszus ma az utolsó napon egy gravamen-feliratot fogadott el, minélfogva — miután ebben kormányok működése vonatik bíráló alá — az említett közléstől el kellett tekintenem.

Tallián

M

1902 júl. 19

Tallián Béla kongresszusi kir. biztos jelentése Széll Kálmán miniszterelnöknek az 1902. évi kongresszus elnapolásáról

ME 1908 – XXXV – 416/748. fasc., (XXIV – 272 – 2888/1902)

A gör. kel. szerb nemzeti-egyházi kongresszus királyi biztos

20. szám.

1902

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

Kegyelmes Uram!

Hivatkozással f. é. július hó 16-án 2826. sz. a. kelt nagybecsü átiratára,¹ van szerencsém Nagyméltóságodat tisztelettel értesíteni, hogy a gör. kel. szerb nemzeti-egyházi kongresszust² hat heti működésének befejeztével ma délután bizonytalan időre elnapoltam.³

⁵ Pátriárka, mint a kongresszus elnöke.

⁶ A kongresszus jegyzőkönyvvezetője.

⁷ A kongresszus alelnöke.

¹ Eredetije számjелеkben, mint ezt a másolat feljegyzése is közli.

² Kék ceruzával aláhúzva.

³ Piros ceruzával aláhúzva.

⁴ Kék ceruzával aláhúzva.

A kongresszus működése tárgyában tett időszaki jelentéseim kiegészítéséül van szerencsém *végjelentésemel*³ a következőkben előadni:

Mindenekelőtt meglepéssel kell konstatálnom, hogy a kongresszus lefolyása sokkal higgadtabb, s végeredményében sokkal kielégítőbb volt, semmint azt a megnyitás előtt terjesztett hírek alapján remélni lehetett.

Nemkülönben meglepéssel jelenthetem azt is, hogy a kongresszus működése a lehető legeredményesebb volt, s hogy ez irányban a kifejtett tevékenység minden várakozásomat felülmúlta.

A többségben levő radikális párt egész munkaképes elemnek bizonyult,⁴ sőt tekintve azokat az akadályokat, amelyek működése elé gördítettek, eljárása, habár néha a többi pártokkal szemben különösen a verifikációknál túl szigorú, néha talán nem egészen helyes volt, arról tett tanúságot, hogy számolt a megváltozhatlan viszonyokkal, s az eddigi oppozícióban kifejtett inkább hangzatos, mint gyakorlati hasznú agitacionalis politikájának felhagyásával, a törvényes korlátok között mozgó működésre iparkodott.

Ezzel szemben a horvátországi független szerb párt sokkal merevebb álláspontra helyezkedett, a liberális párt pedig, amely a kongresszuson a mérsékelt párt szerepét *lett volna hivatva játszani*,⁵ minden remény ellenére frontot változtatott, s a *legtúlzóbb, magyarellenes politikát fejtette ki, nemcsak a kongresszusban, hanem lapjában, a Branikban is*,⁶ miáltal sikerült neki a horvátországi független pártot is, amely eleinte a radikálisokkal való együttműködésre határozta el magát, s amely a kongresszus elején nálam is tisztelgett s lojalitásáról biztosított, a túlzások mezejére terelni.

A szakadás a felirat átnyújtása után állott be, amikor ugyanis a nehézségekkel kezdődött, de jó eredménnyel végződött pourparlék után a radikális párt teljesen törvényszerűen a feliratot magyar és szerb nyelven, hasábosan állítván ki, a liberálisok lapja, a Branik féktelen támadásokkal illette a radikálisokat.

A radikális párt azonban kitarított, s az ellenzéki pártok egész törekvése, hogy az uralomra jutott radikális pártot bármilyen módon megbontsák, a radikálisok kitarításán hajótörést szenvedett.

A lefolyt kongresszus összesen 38 ülést tartott,⁶ és pedig miután működésének idejére számos ünnepnap esett, nyolc ízben délelőtt és délután is ülésezett.

A szerb pátriárka betegsége miatt csak 12 ülésben elnökölt, amely körülmény tagadhatatlanul elősegítette a nyugodt lefolyást.⁶ A többi üléseken dr. Kraszojevics György alelnök elnökölt, egy igen higgadt, tisztességes és nyílt jellemű, de gyenge ember, kivel lehetett bizalmasan is érintkezni.

A kongresszus a következő főbb ügyeket tárgyalta le:

1. az előző kongresszusi választmány 1890—1902 terjedő működésére vonatkozó három rendbeli jelentést;
2. a metropolitai iskolai tanács 1892—1902. évi jelentéseit
3. a zárszámadásokat⁶ 1878. évtől egész az 1890. évig bezárólag, vagyis 13 évre nézve;⁶
4. a költségvetést;⁶
5. megválasztotta a kongresszusi választmányt;
6. az iskolai tanács hiányzó tagjait;
7. a fő- és az egyházmegyei tanfelügyelőket;
8. elintézt 200-nál több petíciót.⁶

Mind ez ügyek lehető simán folytak le, s különösen ki kell emelnem, hogy a kongresszus legkényesebb kérdése, a *Brankovics-féle ügy, a várakozást meghaladó módon, felette csendesen intéztetett el*,⁶ anélkül, hogy még csak Brankovics neve is említettett volna, s a hozott határozat

⁴ Ua.

⁵ Piros ceruzával aláhúzva.

⁶ Kék ceruzával aláhúzva.

úgy hangzik, hogy a kongresszus az alapoknak 1890. évig terjedő kezelését nem találja megfelelőnek, afelett rosszallását fejezi ki, s utasítja a kongresszusi választmányt, hogy „mind-azokat” akik bizonyos összegeket még be nem szállítottak volna, a hiánynak 14 nap alatt leendő pótlására szóltsa fel.⁶

A határozat első része vonatkozik a Brankovics pátriárkasága előtti időben működött kongresszusi választmány hanyag kezelésére, a második részben pedig *burkolva elintéztetett a Brankovics-féle, nagy port felvert ügy is.*⁷

A határozat minden legkisebb vita nélkül *egyhangúlag hozatott.*⁷ Habár a kongresszus működése tényleg kifogástalan volt, a bekezdésben hivatkozott átiratban jelzett legfelsőbb megelégedést mégsem adhattam a kongresszus tudtára, mert a kongresszus ma, az utolsó napon a többi ellenzéki pártok által kifejtett kényszer és saját választói véleményének hatása alatt — elhatározta egy gravaminális felirat alkotását.

Habár ez a felirat az eddig benyújtottaknál sokkal enyhébb,⁷ mégis, tekintve, hogy abban a kormányok működése vonatik kritika alá, sőt a Felsőnek azon ténye, amely néhai *Angyelic German kinevezésére vonatkozik, szintén sérelem gyanánt említetik.*⁷ Nem érezhettem magam feljogosítva, hogy ugyanaz nap, a berekesztés alkalmával, a kongresszus gravaminális felszólalását a legfelsőbb megelégedés tudtuladásával mintegy szankcionáljam.

Karlóca, 1902. július 19-én

Tallián Béla s. k.
val. belső titkos tanácsos
királyi biztos

N

1902 aug. 1

A gör. kel. szerb nemzeti-egyházi kongresszusi választmány felterjesztése Széll Kálmán miniszterelnökhöz az 1902 júl. 14-én hozott kongresszusi határozat tárgyában, 1 melléklettel

ME 1903 – XXXV – 1109 (4593)

C. V. $\frac{4627}{1236}$ ex. 1902

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

A gör. kel. szerb nemzeti egyházi kongresszus 1902. évi július hó 1. (14.) napján tartott XXVII. ülésében tárgyalás alá vevén az 1868. évi augusztus hó 10. napján kelt legfelsőbb rendelet II. részének 13. és 14. §§-ait, kimondotta azt, hogy ezen utóbbi szakaszban említett *egyházias szellem az aktív vagy passzív választói jog gyakorlására nézve feltétlenül nem szükséges¹*, s hogy ennél fogva ennek alapján a cselekvő vagy szenvedő választói jog *elvonására irányuló határozat nem hozható¹*, illetve hogy ennek hiánya miatt a választói jog elvesztésére elítélteknek ezen joga visszaadandó.

Minthogy a kongresszusnak fenti intézkedése a fent dicsért legfelsőbb rendeletnek erre vonatkozó szakaszát az eddig dívó gyakorlattal szemben némileg módosítja, illetve magyarázza, ennél fogva van szerencsénk a kongresszusnak fent említett határozatát hiteles másolatban és magyar fordításban Nagyméltóságodhoz ./. alatt tiszteletteljesen bemutatni azon alázatos kérelemmel, miszerint a mondott kongresszusi határozatban Ő császári és apostoli *királyi Felsőge legfelsőbb hozzájárulását¹*, illetve legfelsőbb jóváhagyását kieszközölni méltóztassék.

Kelt a gör. kel. nemzeti-egyházi kongresszusi választmányának Karlovicon, 1902. évi július hó 19. (augusztus hó 1.) napján tartott üléséből.

Branković s. k.
patriarka

⁷ Piros ceruzával aláhúzva.

¹ Piros ceruzával aláhúzva.